

TROIA'DA KORUMA UYGULAMALARI VE ÖREN YERİNİN SUNUMU

TROY: CONSERVATION AND SITE PRESENTATION

Rüstem ASLAN

Anahtar Sözcükler - Keywords:

Troia kazıları, turizm, ören yeri koruma, sunum

Excavations at Troy, tourism, archaeological site preservation, presentation

ÖZET

Gittikçe artan turizm ve bunun arkeoloji ile olan karşılıklı hassas ilişkisi, arkeolojik ören yerlerinin etkili bir şekilde korunma ve anlatımını gerektirmektedir. Buna karşın uzun süre Troia ören yerinin tabakalanması ve katmanları, W. Dörpfeld'in 1902 yılında yayınladığı 20 metrelik kareleme referanslarının olduğu renkli planıyla anlatıldı. M.O. Korfmann'nun 1988–2005 yılları arasındaki çalışmaları sonrasında, Troia'nın daha iyi anlatılması amacıyla, güncel bilgileri de içeren, ziyaretçilerin kaleyi kendi kendilerine dolaşabilmelerini sağlayan, detaylı bir lejanta sahip bir harita hazırlanmıştır. Troia'daki turistler, belirli noktalarında bilgi panolarının olduğu kesin sınırları çizilmiş gezi yoluna yönlendirilmişlerdir.

ABSTRACT

At archaeological sites, efforts towards conservation and presentation must take into account the very delicate balance between the needs of science and those of tourism. For a very long time the only comprehensive plan of the citadel of Troia was W. Dörpfeld's, published in 1902, which is notable for its 20 meter reference grid and colour-coded indication of the basic periods of settlement. After M.O. Korfmann's work from 1988 to 2005, a new version of this plan presents specific information to aid the visitor's understanding of Troia. This full-colour guide shows those ruins which are currently visible and offers a self-guided tour of the citadel along with an extensive legend. The brochure offers tourists a legible site and at the same time helps to protect the monuments because visitors are directed along a clearly indicated path where information tables are mounted at each area of interest.

HİSARLIK TEPE VE ARKEOLOJİK KAZILAR

Hisarlık Tepe'nin bir ören yeri olarak önemi hiç kuşkusuz, bu höyüğün yerleşim ve kazı tarihçesiyle bağlantılıdır. M.Ö. 3000'den Bizans Dönemi'ne kadar uzanan yerleşim silsilesi, 1863 yılındaki F. Calvert kazısıyla başlar. (Heuck Allen 1999). 1870'den 1890'a kadar kesintilerle devam eden H. Schliemann kazıları ise (Schliemann 1990; Easton 2002) kendisinin ölümü sonrasında, 1893–94 yıllarında W. Dörpfeld tarafından devam ettirilir (Dörpfeld 1902). Dönemine göre oldukça titiz bir şekilde yayınlanan Dörpfeld çalışmalarından 38 yıl sonra, 1932–1938 yıllarında gerçekleştirilen C.W. Blegen kazıları (Blegen 1935), kazı tekniği ve 1950'li yıllardaki yayınları ile Ege arkeolojisinin bilimsel anlamdaki temelini atar. C.W. Blegen'in çalışmalarından tam 50 yıl sonra, M.O. Korfmann'ın 1988'de başladığı, 2005'de ölümü sonrasında da devam ettirilen (Korfmann 2007) yeni dönem kazıları, tarihöncesi dönem arkeolojisinin yöntem ve uygulamalarının geliştirildiği bir tür laboratuvar işlevi görür.

19. yüzyılda Avrupa'daki büyük güçlerin, o dönemin tarihsel ve kültürel bakış açısıyla müzelerine eser toplamak için büyük para ve çaba harcaması, Yakındoğu'daki pek çok antik kentin yağmalanmasına yol açmıştır. Hisarlık Tepe ise, o dönemde tam olarak Troia ile özdeşleştirilemediği için, söz konusu tahribattan kısmen kurtulmuştur. Ancak ilk kez 1868 yılında Troas Bölgesi'ne gelen Heinrich Schliemann'ın tümüyle kişisel çabaları ve finansmanı ile Hisarlık Tepe'de büyük çaplı kazılar başlatılmıştır (Heuck Allen 1999; Robinson 2007). Schliemann, özellikle 1871–73 yıllarında gerçekleştirdiği kazılarda, Hisarlık Höyüğünü kuzey - güney doğrultusunda anakayaya kadar, tüm kalıntıları tahrip ederek kazmıştır (Easton 2002). Schliemann'ın tarihöncesi höyük kazısı açısından ilk olan bu denemesi sonrasında, Ege'deki ilk sistematik kazılar yapılmaya başlanır. 1873 yılındaki Semadirek, 1875 yılındaki Olympia kazıları sırasında sadece kalıntıları açığa çıkarmak değil, aynı zamanda o buluntuları belgelemek ve görsel olarak restitüsyonu da amaçlanır. Hisarlık Tepe'deki ilk dönem çalışmaların amacı, bu höyüğün "Troia" olduğunu arkeolojik verilerle ortaya koymaya yöneliktir. Bu nedenle de buradaki kazılar, diğer yerlerdeki kazılardan daha farklı bir karaktere sahiptir. H. Schliemann özellikle 1871–73 yıllarında bu amaçla yaptığı kazılarda, höyükte kalede

yaklaşık 20 m genişliğinde, 300 m uzunluğunda bir yarma açar. Günümüzde "Schliemann Yarması" olarak da adlandırılan bu alandaki kazılarda, höyükteki tüm kalıntıları anakayaya kadar tümüyle kaldırır (Res. 1). Kazı sonuçlarından kuşku duyanları ikna etmek içinse, koni şeklinde tepeler (*Pinnacles*) bırakır (Res. 2). Bu konik tepeler sayesinde höyüğün yerleşim tabakalarını gözlemek mümkün olacaktır. Böylelikle Anadolu arkeolojisinde, höyüklerdeki yerleşim evrelerini anlamaya yönelik, ilk tabaka kazısının yöntemsel adımları da atılmıştır.

H. Schliemann'ın ölümü sonrasında (1890); iki yıl Troia kazılarını yapan mimarlık tarihi araştırmacısı W. Dörpfeld, Troia'daki çalışmalara 1882 yılından itibaren katılmış ve Schliemann kazısının mimari belgelenmesinden sorumlu olmuştur (Res. 3). Hisarlık Tepe katmanları ve mimarisi hakkında çok önemli veriler toplayan ve yayınlayan W. Dörpfeld (Dörpfeld 1902), höyükteki kalıntıların korunması ve ziyaretçiler tarafından anlaşılması için herhangi bir düzenlemeye girişmemiştir. O dönemin arkeolojik ören yeri anlayışı, henüz böylesi bir beklentiyi karşılayacak olgunluğa erişmemiştir. W. Dörpfeld sonrası Troia ören yeri, pek çok arkeolog ve ziyaretçi için anlaşılması zor bir arkeolojik alan olarak kalmıştır.

1932–1938 yılları arasında Hisarlık Tepe'yi yeniden kazın C.W. Blegen, tabakalanma ve mimariyle ilgili soruları cevaplayabilmek için, özellikle kalede, ama aynı zamanda aşağı kentte geniş çaplı kazılar gerçekleştirmiştir (Res. 4). Ancak ören yeri, kazılar sonrasında hiçbir koruma önlemi alınmadan öylece kaderine terk edilmiştir. Türkiye'de 1950'li yılların başlarından itibaren başlayan turizmin bir zorlaması olarak, sorumlu kurumlar ören yerinin içinden geçen bir yürüme yolu yapmışlardır. Bunun dışında ören yerinde başka herhangi bir düzenleme gerçekleştirilmemiştir. Elli yıllık bir aradan sonra 1988 yılında Hisarlık Tepe'deki çalışmalar Tübingen Üniversitesi'nden M.O. Korfmann tarafından (Res. 5) yeniden başlatılmıştır (Korfmann 1991). Ölümü sonrasında yine aynı üniversite tarafından devam ettirilen çalışmalar 22. yılına girmiştir. Korfmann dönemi (1988–2005) Troia çalışmalarında, arkeolojik sorunların yanı sıra, özellikle ören yerinin korunması ve algılanması konusunda yoğun çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

ARKEOLOJİ VE KORUMA – SERGİLEME

Troia’da 1863 yılında ilk kez F. Calvert tarafından başlatılan kazılardan günümüze arkeolojik kalıntıların, ören yerlerinin korunması ve sunulması ile ilgili bakış açıları ve düşünceler değişmiştir. Günümüzde artık turizm ve arkeoloji arasında birbirini etkileyen ve değiştiren karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Ancak bu etkileşimde ören yerlerinin bir tahribatla karşı karşıya kaldığı da kesindir. Kültürel ve tarihsel anıtlar, kamuoyu desteği ve bazı yasalarla korunmak ve araştırılmak zorundadır. Bunun da ötesinde arkeolojik kazıyla ortaya çıkarılan kalıntıların, özünün bozulmadan, anlaşılabilir bir biçimde sunulması da asıl hedeftir. Bu konuda 1964 tarihli Venedik Tüzüğü bilimsel yaklaşımı tanımlamıştır. Hangi nedenle olursa olsun, günümüzde Türkiye’de çağdaş anlamda, kalıntıların korunarak, ziyaretçilere anlaşılabilir bir şekilde sunulduğu yer sayısı fazla değildir. Bu nedenle 1988 yılında M.O. Korfmann tarafından yeniden başlatılan Troia kazılarında öncelik, eski ve yeni kazılar sonucunda ortaya çıkarılan kalıntıların “ideal” bir şekilde korunarak, ziyaretçilere anlaşılabilir bir şekilde sunulmasındaydı.

HARABE HARABESİNE DÖNÜŞMÜŞ TROIA’DAKİ İLK KORUMA VE BİLGİLENDİRME ÇALIŞMALARI

1988–1991 yılları arasında, öncelikle Schliemann dönemi kazılarında ortaya çıkartılan kalıntıların korunmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmiştir (Res. 6). Bu kapsamda ilk olarak “Schliemann Yarması” temizlenmiş ve buradaki Troia I dönemine ait ev temellerinin korunmasına yönelik önlemler alınmıştır (Filgis ve Mayer 1992). Kuzey – güney doğrultusundaki Schliemann Yarması’nın, yağmurlarla sürekli çöken doğu profili kerpiç bir duvarla desteklenmiştir. Böylece, üst katmanlardaki Troia II dönemi megaron yapılarının profille beraber çökmesi önlenmiştir. Aynı zamanda buradan geçerek, Troia II rampasının içinden devam eden ziyaretçi yolunun yönü değiştirilmiş (Korfmann 1991); Troia I ve II kale duvarlarının üzerinden yönlendirilen yeni ziyaretçi yolu, ahşap olarak yeniden yapılmıştır. Böylece Troia’yı ziyaret edenlerin, höyüğün tarih-öncesi duvarları üzerinde yürüyerek kalıntıları tahrip etmeleri kısmen önlenmiştir. Daha sonra ise, ziyaretçi yolundaki seyir noktalarına yerleştirilen üç dildeki bilgi panolarıyla (Türkçe, İngilizce, Alman-

ca), ziyaretçilerin ören yerini daha iyi anlamaları sağlanmıştır (Res. 7). Blegen kazıları sonrasında, bakımsızlık ve ilgisizlikten bir “harabe harabesi”ne dönüşmüş olan ören yerinde alınan bu “acil önlemler” sonrasında, arkeolojik alanın tümünü kapsayan bir koruma ve restorasyon yaklaşımı üzerinde çalışılmıştır (Hueber 1994). Bu amaçla ören yerindeki tüm mimari kalıntılar üç boyutlu bir şekilde belgelenmiştir. Troia’daki anlaşılması güç mimari tabaka ve evreler “modeller” (ayrı tabakaları tek başına plan ve restitüsyon olarak gösterme) şeklinde yeniden çizilmiştir.

KORUMA VE SERGİLEME PLANLARI

Bu kapsamda önce Troia Kalesi’nin 1:200 ölçekli planı çıkarılmış, daha sonra ise Aşağı Kent ve bunun etrafındaki koruma alanı 1:500 ölçekli plana işlenmiştir. Hazırlanan ören yeri planlarında, tüm alandaki mimari kalıntıların korunması, sunumu, bazı bölgelerin toprakla doldurulması, ziyaretçi yolları ve alınacak diğer önlemler, bir bütün olarak işlenmiştir (Hueber ve Riorden 1994). 1:200 ölçekli planda ayrıntılı olarak aşağıdaki veriler ve lejantlar işlenmiştir (Res. 8);

- Ören yerinde şu anda var olan tüm kalıntılar ve yapılar,
- Kalıntıların ait oldukları döneme göre farklı renklerle tanımlanması,
- Ören yerindeki kazılara ait açma sınırlarının, farklı kazı dönemlerine göre gösterilmesi,
- Bir an önce koruma altına alınması gereken mimari kalıntıları içeren hassas bölgelerin belirgin bir şekilde gösterilmesi,
- Tüm höyükteki mevcut gezi yollarının ve gelecekte yapılması planlanan yenilerinin, birbirinden ayırt edilebilir şekilde gösterilmesi.

Ören Yerinde Koruma ve Kalıntıların Sunumundaki Temel İlkeler

1988’de yıllık yaklaşık 40.000 olan Troia ziyaretçi sayısı, Korfmann çalışmaları sırasındaki yayın, sergi ve diğer etkinliklerle, özellikle Hollywood yapımı “Troy” filmi sonrasında, 500.000’lere çıkmıştır. Ziyaretçi sayısının bu kadar artması, turistlerin ören yerinde neden olduğu tahribatı da artırmıştır. Bu nedenle ziyaretçi yolu ve çevresindeki mimari kalıntılarda acil koruma önlemleri alınmıştır. Ayrıca yukarıda sözü geçen 1:200 ölçekli planlarda gösterilen farklı konsept ve detaydaki veriler, ören yerin-

deki hava koşulları ve ziyaretçiler tarafından neden olunan tahribatın hangi alanlarda biran önce en aza indirilmesi gerektiğini de göstermektedir. Bu amaçla alınacak koruma önlemlerinin belirlenmesi için, arkeologlar, restoratörler, mimarlık tarihi araştırmacıları, inşaat teknisyenleri, teknik çizimciler, statik uzmanı inşaat mühendisi ve müze pedagogları gibi uzmanlardan oluşan bir ekip oluşturulmuştur.

Duvar Kalıntılarının Korunma ve Sağlama İşlemleri

1988 yılında başlatılan çalışmalarda, alanda bulunan çok sayıda duvar kalıntısının sağlama işlemine yönelik gerçekleştirilen uygulamalar şöyle sıralanabilir:

- Duvarların açıkta kalan tepe noktasından başlanarak sağlama işlemi ve böylece iç kısmın su almasının önlenmesi,
- Açıktaki duvarlarda olduğu gibi, kısmen toprağın içinde olan "teras duvarlarının" da sağlama işlemi,
- Özellikle tümüyle açıkta olan duvarların tepe noktasından tuz emmesine neden olan nemin önlenmesi için toprakla kapatılması,
- Bir yüzeyi toprakla doldurulmuş "teras duvarlarındaki" bu dolgunun kalıcı bir şekilde kuru kalmasının sağlanması, gerekli olduğunda duvarla toprak dolgu arasına drenajların açılması,
- Duvarların etrafında ve içinde oluşan bitki ve köklerin temizlenmesi,
- Ziyaretçilerin duvarların tepe noktalarından uzak tutulması,
- Ören yeri tarih ve kronolojisinde büyük önemi olmayan duvarların, gelecek kuşaklara harap olmadan aktarılması amacıyla uygun koşullarda toprakla kapatılması.

Restorasyon ve Rekonstrüksiyon Uygulamaları

Bu kapsamdaki çalışmalarda en önemli amaç, mimari kalıntıları "okunabilir", diğer bir deyişle kalıntıları ziyaretçiler için yapısı, işlevi, tarihi ve ait olduğu genel planı ile anlaşılabilir, kılmaktır. Bu kapsamda yapılan tümlenme çalışmalarında müdahalelerin

özgün kalıntılardan ayırt edilebilir olması temel koşullardan biridir. Troia'da planlanan ve gerçekleştirilen restorasyon ve rekonstrüksiyon uygulamaları şöyle sıralanabilir;

- Kazıyla ortaya çıkartılan mimari kalıntıların özgün kullanım düzleminin kazı ya da toprakla örtülerek yeniden oluşturulması,

-Troia'nın I-IX tabakalarında tamamlanması öngörülen mimari kalıntılarda farklı yapı malzemesi kullanılarak, özgün kısım ile yeni uygulamanın birbirinden ayırt edilmesi,

- Eski ve yeni kazılardan çıkan atık toprakların topografik plan içinde dönem ve yılına göre tanımlanması. "Schliemann Yarması" gibi bilimsel arkeolojik kazı tarihi açısından özel önemi olan alanın, doldurulmadan açıkta bırakılarak bu amaçla sergilenmesi,

- Ören yerinde açık hava koşullarından kolayca etkilenerek harap olabilecek yapı kalıntılarının, olana kadar ölçüsünde olabildiğince toprakla örtülmesi.

- Dış koşullara karşı hassas mimari kalıntıların üzerinin koruma çatısıyla örtülerek korunması. Troia II-III dönemi kalesindeki megaron yapısı üzerine 2001 yılında inşa edilen çelik çatı, bu amaçla yapılmış bir uygulamadır.

Ören Yerindeki Eğitici Uygulamalar

Bu önlemlerin yanı sıra, Troia ören yerinde ziyaretçilerin ören yerine bakış açısını büyük oranda etkileyen Troia mitolojisi nedeniyle alanda eğitici yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1996 yılında ören yerinin çevresindeki 12 x 12 km alanın "Troia Tarihi Milli Parkı" olarak ilan edilmesi ve bunun ardından 1998 yılında Troia ören yerinin UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne alınması nedeniyle, hem ören yerinin hem de çevresinin arkeolojik, tarihsel ve turistik açıdan önemi daha da artmıştır. Ancak M.Ö. 3. binden başlayıp M.S. 5. yüzyıla kadar uzanan kalıntıların, diğer arkeolojik yerlerle karşılaştırıldığında, turistler için fazla etkileyici olmaması, ören yerinin ana sorunudur. Bu nedenle Korfmann çalışmaları sırasında yapılan ahşap yürüme yolu, yönlendirme işaretleri ve üç dilde hazırlanan resim ve canlandırma çizimler içeren bilgilendirme panoları, bu

algılamanın olumlu anlamda değişmesini sağlamıştır. Buna rağmen ören yeri yakınında bir müze olmaması, bu nedenle buluntuların ören yeri ile ortak bir anlayışla sunulmaması, “ideal” Troia algılamasının oluşmasını engellemektedir.

Ören yerindeki topografik çalışmaların yanı sıra, gelen ziyaretçilerin ören yerini daha net bir şekilde algılamaları için, bazı eğitici uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bunların başında kalıntıların en iyi ve rahat bir şekilde görülebileceği noktalara konan bilgilendirme panoları gelmektedir. Bu panolarda Troia'nın mitolojisi, arkeolojisi ve kazı tarihçesi popüler bir dille anlatılmaya çalışılmıştır. Özellikle ziyaretçilerin buldukları yere göre, höyük tabakalanmasındaki konumları yatay ve dikey olarak belirtilmiştir. Söz konusu bu bilgilendirme çalışmalarındaki temel amaç; tarihöncesi höyük olma özelliğinin öne çıktığı bu ören yerinin ziyaretçiler için, “Troia Atrı”nın yol açtığı “banallıktan” kurtulup, yerleşimin tarihsel önemine duyulan saygının öne çıktığı bir yere dönüşmesidir.

Troia II-III dönemi kalesindeki megaron binasının üstüne, 2001 yılında konulan çelik konstrüksiyon koruma çatısı (Res. 9), höyüğün yüksekliğini göstermesi açısından aynı zamanda eğitici amaçla yapılmış bir uygulama olarak da görülebilir.

ÖREN YERİ YÖNETİM PLANI

1998 yılında Troia'nın UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne alınmasıyla, ören yerinin arkeolojik sit olarak önemi farklı bir boyut kazanmıştır. Fırsat ve sorumlulukları artıran bu boyut, aynı zamanda yukarıda sıralanan tüm sorun ve önlemlerin “sürdürülebilir” bir planla ele alınmasını da öngörmektedir. Bu nedenle Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da isteği doğrultusunda, Troia ören

yeri ile planlanan Troia Müzesi'ni bir bütün olarak ele alan bir “Ören Yeri Yönetim Planı”, Troia Projesi ekibi tarafından hazırlanmıştır (Riorden 2010). Bu plan, 2005 yılında kabul edilen “Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”te de öngörüldüğü üzere, ören yerini kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin koordinasyonunda sürdürülebilir bir yönetim planı çerçevesinde korunma ve değerlendirilmesini sağlamaya yöneliktir.

SONUÇ

Troia ören yerinin kendine özgü kazı tarihçesi ve bununla bağlantılı buluntu ve mimarisi, burayı Anadolu'daki diğer tarihöncesi höyüklerden farklı kılmaktadır. Bu nedenle ören yerinin turizm kapasitesi, diğer birçok yerden daha zengindir. Ancak buraya duyulan ilginin neden olduğu yoğun ziyaretçi akını ise, arkeolojik alanın tahrip edilmesine yol açmaktadır. Bu “tahribatı” en aza indirmek, ziyaretçiler için ören yerinde gezi yolları düzenlemekle mümkündür. Bu tür uygulamalarla ziyaretçilerin ören yeri üzerindeki “baskısı”, daha denetimli bir şekilde farklı alanlara kaydırılabilmektedir. Ancak tarihöncesi yerleşmelerin eğitici anlamda ziyaretçilere anlatılmasında, kalıntılar üzerindeki “abartılı tümleme” uygulamaları yerine, bilgilendirme panolarındaki resim ve canlandırma çizimlerinin kullanılması daha koruyucu bir uygulamadır. Bütün bunların yanı sıra, tarihöncesi yerleşmelerde kazı buluntularının, ören yeri yakınında sunulmaması önemli bir sorundur. Bu bağlamda Troia'da uzun yıllardır planlanan “Troia Müzesi”nin yaşama geçirilmesiyle, tarihöncesi höyük algılamasının kalıcı ve sürdürülebilir olması sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

Blegen, C. W., 1935.
“Excavation at Troy 1935”, *American Journal of Archaeology* 39: 550-587.

Dörpfeld, W., 1902.
Troia und Ilion. Ergebnisse der Ausgrabungen in der vorhistorischen und historischen Schichten von Ilion 1870-1894. (Reprint Osnabrück 1968).

Easton, D.F., 2002.
Schliemann's Excavation at Troy. 1870-1873. Studia Troiaca Monographien. Philipp von Zabern.

Filgis, M. ve W. Mayer, 1992.
“Troia – Sicherung und Konservierung der prähistorischen und historischen Bausubstanz”, *Studia Troica* 2: 83-103.

Heuck Allen, S., 1999.

Finding the Walls of Troy: Frank Calvert and Heinrich Schliemann at Hisarlik. University of California Press.

Hueber, F., 1994.

“Konzept zur Konservierung und Präsentation des Archäologischen Denkmals Troia”, *Studia Troica* 4: 121–126.

Hueber, F. ve E. Riorden, 1994.

“Plan von Troia 1994 and Troia, Freiliegende Ruinen und Besucherwege 1994”, *Studia Troica* 4: 115–120.

Korfmann, M., 2007.

Troia. Archäologie eines Siedlungshügels und seiner Landschaft. Philipp von Zabern.

Korfmann, M., 1991.

“Troia-Reinigungs- und Dokumentationsarbeiten 1987, Ausgrabungen 1988 und 1989”, *Studia Troica* 1: 1–34.

Schliemann, H. 1990

Bericht über die Ausgrabungen in Troia in den Jahren 1871 bis 1873. Artemis-Vinkler.

Riorden, E., 2010.

Troy: An Archaeological Site Management Masterplan (Troia Projesinin hazırlattığı yayımlanmamış “Site Management” raporu)

Robinson, M., 2007.

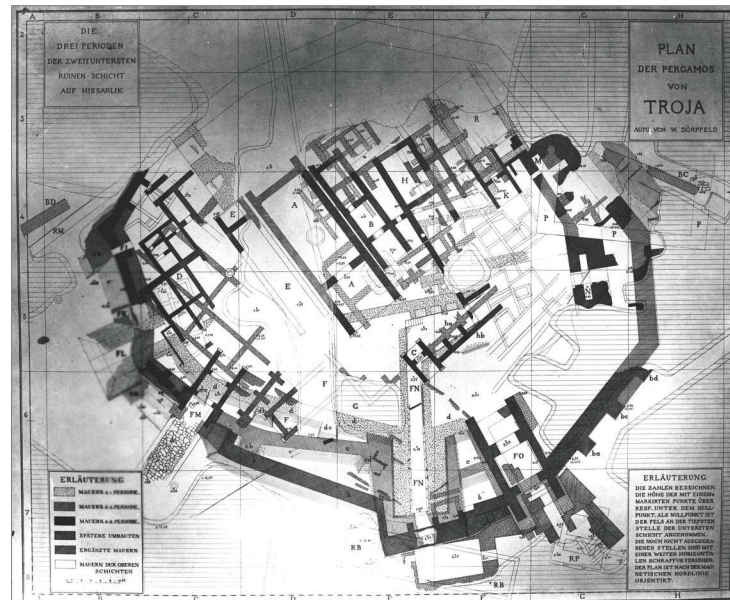
Schliemann's Silent Partner. Xlibris Corporation.

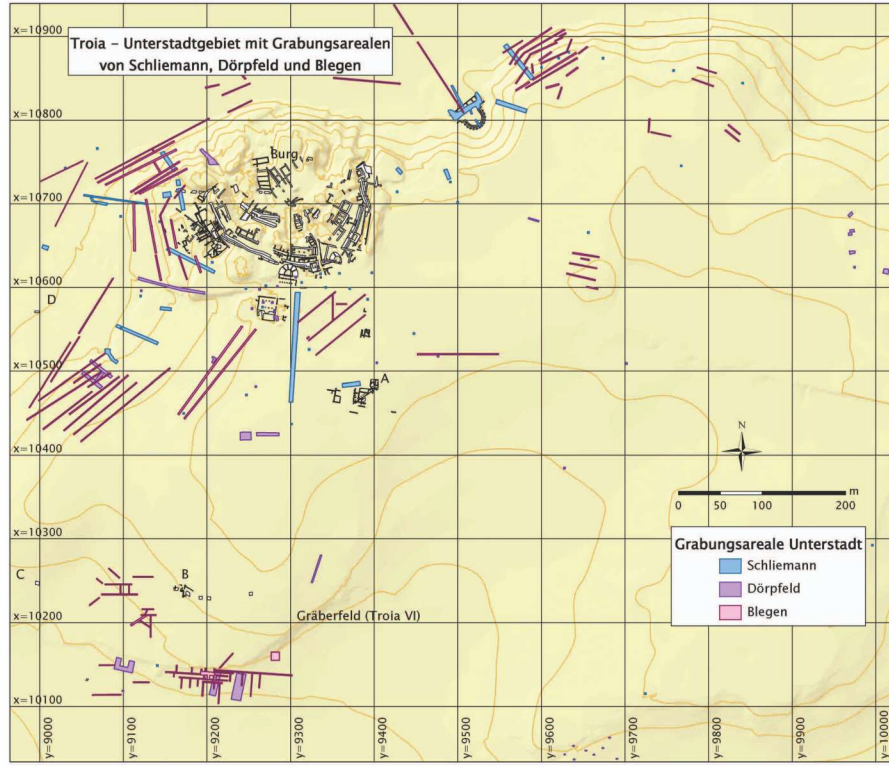
Res. 1. Schliemann kazıları sonrasında “Schliemann Yarması” (Dörpfeld Fotoğrafları/ Troia Projesi Arşivi Nr. Df-0327)

Res. 2. Schliemann kazıları sonrasında, kontrol amaçlı bırakılan “kuleler” (Dörpfeld Fotoğrafları/ Troia Projesi Arşivi Nr. Df-0648)

Res. 3. Dörpfeld Kazıları (1893-94) kazı sonuçlarını gösteren Troia planı (Dörpfeld 1902: plan 1)

Res. 4. Schliemann, Dörpfeld, Blegen kazı alanları (Troia Projesi arşivi)

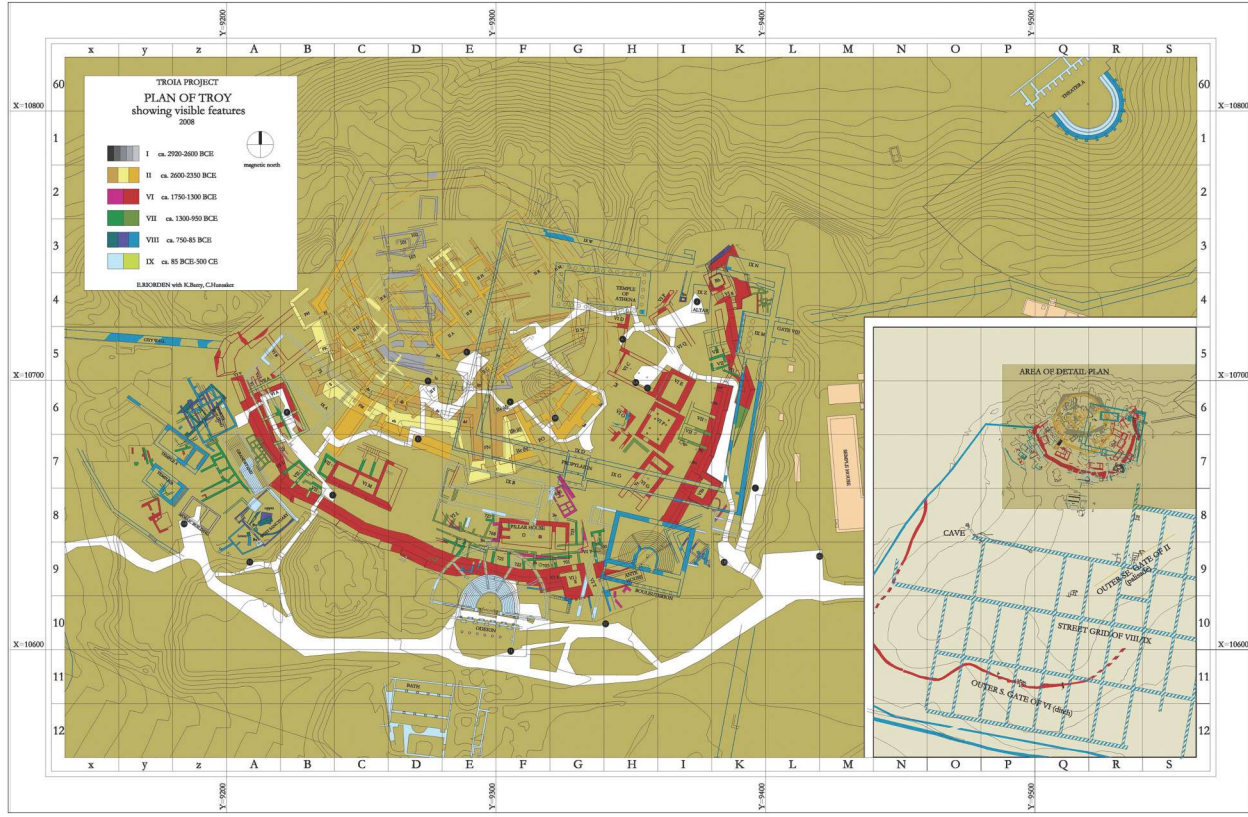
Res. 5. 1988 yılındaki Troia kazıları bilim heyetinin ilk toplantısı (M. Korfmann, K. Bittel, M. Melling vd./Troia Projesi arşivi. Nr. 1979)

Res. 6. "Schliemann Yarması"nın 1988'deki koruma amaçlı çalışmalardan sonraki hali (Troia Projesi arşivi. Nr. 3519)

Res. 7. Troia'daki üç dilde (Türkçe, Almanca, İngilizce) hazırlanmış bilgilendirme panoları (Troia Projesi arşivi)

Res. 8. Troia'daki tüm kalıntıları gösteren plan (Troia Projesi arşivi)

Res. 9. 2001 yılında Troia II -III dönemi kerpiçten yapılmış kale duvarı ve megaron yapısını korumak için yapılmış koruma çatısı (Troia Projesi arşivi)